

Benzer Zorluklar, Değişen Gerçekler

Bir ülkede, veya zamanda, veya uygarlıkta, yüksek olasılık oluşturan, bir diğerinde hiç bir olasılık oluşturmaz; ve bu farklılığın gerekçesinin çok azı dışa dönük ve belirgin maddi faktörlerden ve hemen hemen tamamı erişilebilir, ikna edici ve potansiyel olarak toplumda işlerliği olan anlayışlar dizisinden kaynaklanabilir.

-Bernard J.F. Lonergan (1983), 211

Orta öğretim süresinde karşılaşılan zorluklar sadece bu ülkeye özgü değildir. Aslında bu konu birçok başka ülkede okulların iyileştirilmesi ile ilgilenenlerin başlıca uğraşı olmuştur. Zorluğun analizi benzer olsa da, verilen yanıtın niteliği ince farklılıklar içermiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nde, karşılaştıkları duygusal ve sosyal zorluklarla başa çıkabilmeleri için 11-14 yaşındakilerin desteklenmesi özel ilgi odağı olmuştur. Avustralya'da, büyük çabalar orta yıllarda alınan öğrenimin düzenlendiği kurumsal çevrenin incelenmesine odaklanmıştır..

-Estelle Morris, eski İngiltere Eğitim Bakanı (2001)

Gelişmekte olan ülkelerin çoğunun orta öğretim ile ilgili olarak birbirine benzeyen uzun vadeli amaçları vardır. Ancak, geleneksel göstergeler ile ölçüldükleri zaman benzer görünseler bile, ülkeler tarihsel deneyimleri, kültürleri ve ekonomik durumları açısından farklılıklar gösterirler. Bunun sonucu olarak orta öğretimin karşılaştığı zorluklara verdikleri yanıtlar da değişik olacaktır.

Orta öğretim için yatırım politikaları ve planları, bir ülkenin güncel gelişme durumu, doğrudan yatırım akışı ile gelişen ekonomisi, yönetişimi ve sosyal çevresi ile ilişkili olmalıdır. Bu değişkenlerin karşılıklı etkileşimini yönetmedeki başarısızlık, sosyo-politik sorunlara yol açan gerçek dışı beklentiler oluşturur. Bu çok yönlü zorlukla başa çıkabilmek için bir sihirli formül yoktur, ancak ülke şartlarıyla örtüşür bir biçimde uygulanacak yararlı kılavuz ilkelerin oluşturulması mümkündür. Bu bölümde, üçüncü bölümde açıklanan çifte zorluklara, ülkelerin ve yardım kuruluşlarının verecekleri belirgin yanıtları şekillendirebilecek, temel sosyo-ekonomik gerçeklerin belirlenmesine yardımcı olacak bir çerçeve sunulmaktadır.

Ülkeleri Gruplandırmak için Bir Çerçeve

Gelir düzeyine göre yapılan geleneksel sınıflandırma, benzer bir biçimde sınıflandırılan tüm ekonomilerin aynı özümseyici ve yenilikçi kapasiteye sahip oldukları ve değişim isteklerine aynı şekilde tepki verecekleri anlamına gelmektedir. Burada sunulan bakış açısı, orta öğretim zorluğunun iki boyutu olan erişim ile kalite ve uygunluğu birleştirme girişimini temsil etmenin yanında, bir ülkenin yenilikleri yönetme ve özümseme kapasitesini dikkate alan bir sınıflandırma sisteminin tasarımı da temsil etmektedir.

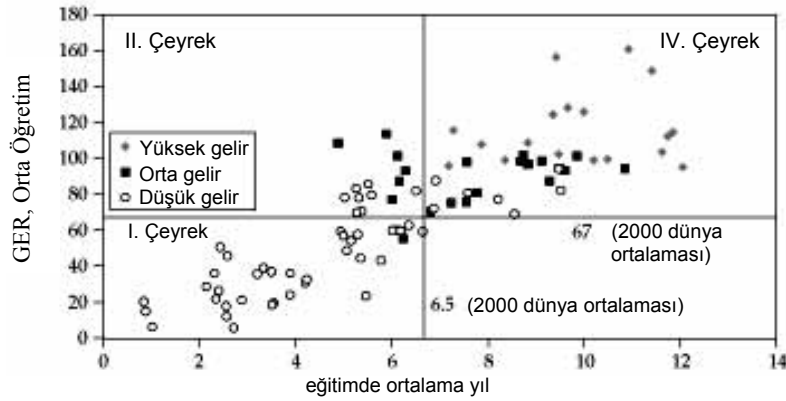
Bir başlangıç noktası olarak, eğitim görme gibi *stok göstergelerini*, brüt okullulaşma oranı gibi *akış göstergeleri* ile birleştirmek, bir ülkenin erişim ile ilgili mevcut durumunu özetlemeye yardımcı olacaktır. Stok göstergesi bir ülkenin eğitilmiş nüfusunun durumunu gösterir ve geçmişteki çabaları yansıtır. Akış göstergesi, orta öğretim eğitimi alma fırsatları sağlama ve bunlardan yararlanma için hükümet ve vatandaşlar tarafından harcanmakta olan mevcut çabalar hakkında bilgi sağlar.

Ülkelerin bu stok ve akış göstergelerinde nasıl derecelendirilebilecekleri Şekil 4.1'de gösterilmiştir. Şekilde gösterildiği gibi, çok sayıdaki düşük gelirlili ülkelerin orta öğretim ve daha üst düzeyde eğitim almış olan nüfus stoku düşüktür ve bunların orta öğretim sağlama konusundaki mevcut çabaları oldukça mütevazıdır (I. Çeyrek). Bu durumda olan ülkelerin çoğu Afrika ve Güney Asya'da bulunmakta ancak bazıları Latin Amerika ve Doğu Asya'da yer almaktadır. II. çeyrek, eğitim fırsatlarını arttırmak için halen yatırım yapmakta olan ancak eğitim görmeyi arttırmak için düzeltici önlemler alması gereken ülkeleri tanımlamaktadır. Bu durumda olan ülkelerin çoğu, orta gelir düzeyindeki ülkelerdir. IV. Çeyrekte yer alan ülkeler geçmişte orta öğretime iyi erişim sağlamış ve sağlamaya devam etmekte olan ülkelerdir. Birkaç istisna dışında, bu gruptaki ülkeler genel olarak üst veya orta gelir düzeyindedir. Eğitime daha önce yapmış oldukları önemli yatırımlar nedeniyle tüm geçiş ekonomileri bu kategoride yer almaktadır.

Bu kategorileşme ülkeler hakkında dinamik bir görüntü sunmakta, fakat gelişmekte olan ülkelerin, genç insanlarını içinde yaşayacakları dünyaya karşı donatmak amacıyla ne tür eğitim vermeleri gerektiği konusunda çok az şey söylemektedir. Başka bir deyişle, uygunluk ile ilgili hususlar hakkında bilgi sağlamamaktadır.

Porter'in çalışması (1998b) ülkeleri ekonomik durumlarına göre sınıflandıran ve yenilik için özümseyici kapasitelerine hitap eden bir kategorileştirme sistemi önermektedir.¹ Aşağıda yer alan açıklamada bu sistem tanımlanmakta ve gelişmekte olan ülkelerde kitlesel orta öğretime geçiş için gerekli olan ve bu ülkelerin kalkınma ihtiyaç ve yeteneklerine cevap verebilecek politikaların tasarlanması ve çabaların hedefle yönlendirilmesi amacıyla nasıl kullanılabileceği incelenmektedir.

Şekil 4.1 Eğitim Stokunu ve Ülke Gelir Grubuna Göre Eğitim Görmeyi Arttırmak için Harcanmakta Olan Çabalar , 2000 veya Mevcut En Son Yıl



Kaynaklar: Ortalama okula gitme yılları ve eğitim görme dünya ortalaması için, Barro ve Lee (2000); GSMH dünya ortalaması için, *Dünya Gelişme Göstergeleri* (2003); Gelir sınıflandırmaları için, Dünya Ekonomik Forumu tanımları

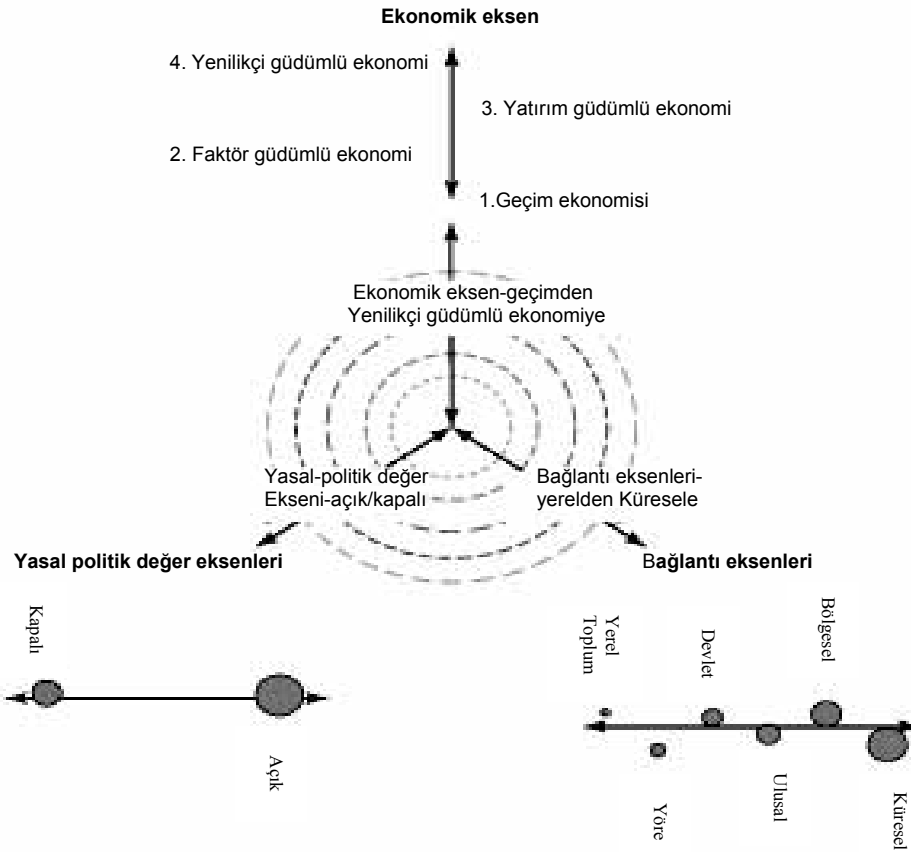
Not: GER, Brüt Okullulaşma oranı. Brüt Okullulaşma oranları ve her çeyrekte ülkelerin gelir düzeyine göre eğitim görme için bakınız Ek E.

Kitlesele orta öğretimin temel zorluğu, okul eğitimi için etkin talep yaratmak, talebi karşılayacak erişimi sağlamak ve bir yandan kaliteyi sağlarken diğer yandan da öğrencileri okulda kalmalarını ve geçişlerini sağlayacak sistemler kurmaktır. Aynı zamanda sistem tarafından üretilen mezunlar, hem mevcut gelişme düzeyi hem de rekabet ve küresel pazarlarla bütünleşme nedeniyle ortaya çıkacak değişimler ile ilgili ve bunlara uygun beceri ve yetkinliklere sahip olmalıdırlar.

Porter üç katlı bir sistem önermektedir. Önerilen çerçeve, kutu 4.1'de gösterilen üç eksenli sınıflandırma bilimini (taksonomi) kullanmaktadır. Bu sınıflandırma biliminin merkezinde, ulusal ekonominin, ekonomik, politik-yasal ve yerel-bölgesel-küresel eksenler boyunca yer alma derecesi bulunmaktadır. Noktalı halkalar sınırlarına doğru genişledikçe küresel, yenilik güdümlü, açık değer sistemleri ülke veya toplumda daha yoğun olarak bulunur.

Bir ekonominin yerel-bölgesel-küresel faaliyet ekseninde yer alma yoğunluğu ne kadar artarsa, ulusal gelişmeye yol açan yeni öğretileri ve yenilik başlatılmasını özümleme kapasitesi ve yeteneği de o kadar artacaktır. Bu kapasite ve yetenekler eğitilmiş işgücüne ve geliştirilmiş eğitim sistemlerine olan etkin talebi arttıracaktır.

Kutu 4.1 Ülkeleri Gruplandırma için Üç Eksenli Çerçeve



Bir ülke eksenlerin oluşturduğu alan içinde herhangi bir yerde bulunabilir. Ancak, ülkenin ekonomisi daha çok yenilikçi-ve bilgi-güdümlü oldukça, yerel toplumlar gittikçe küreselleşen bir dünya ile daha entegre hale geldikçe ve yasal ve politik kurumlar daha şeffaf ve değişikliğe açık hale geldikçe, tüm vatandaşların eğitilmiş olması konusundaki talepler de gittikçe karmaşık bir hal almaktadır. Eğitim politikalarını yapanların karşılaştıkları zorluk, eksenler boyunca oluşan hareketlere yanıt verebilecek eğitim stratejileri oluşturarak bu taleple başa çıkabilmektir.

Bu çerçeve, yüksek kaliteli kitlesel orta öğretim sistemlerinin geliştirilmesi için sadece tek bir en iyi stratejinin mevcut olmadığını ortaya koymaktadır.

Kaynak: Welsh 2003.

Eksenler arasındaki bağlantılar genişledikçe ve derinleştikçe, tüm vatandaşların eğitilmelerine olan bağımlılık da o denli artmaktadır. Bir ülkenin içinde, bu sınıflandırma bilimi açısından değişik konumlarda yer alabilecek insanların ve nüfusların aynı anda mevcut olabileceklerini belirtmek önem taşımaktadır.

Özümleme kapasitesi ve yenilikçi olma açısından, bir ülkenin ekonomisi faktör güdümlü, yatırım güdümlü, veya yenilikçi güdümlü olarak sınıflandırılabilir.

1. *Faktör güdümlü ekonomide*, düşük maliyetli iş gücü ve doğal kaynaklara erişim gibi temel faktör koşulları rekabet avantajının ve ihracatın hakim kaynaklarıdır. Firmalar ticari malları veya daha gelişmiş olan başka ülkelerde tasarlanmış nispeten basit ürünleri imal ederler. Teknoloji, ithalat, doğrudan yabancı yatırımlar ve taklit yolu ile özümsemektedir. Faktör güdümlü bir ekonomi, dünya ekonomik devrelerine, ticari mal fiyat eğilimlerine ve döviz kurlarındaki dalgalanmalara karşı çok duyarlıdır. Bu duyarlılık ise eğitim ve özellikle orta öğretim için etkin talebin duyarlılığını belirler.

Burada kullanıldığı biçimiyle küme kavramı tekildir; çeşitli eğitim kurumlarını içeren tek bir eğitim kümesi vardır. Orta öğretim düzeyindeki eğitim kümesi (ağı) ve içeriği çok sınırlıdır ve genelde temel eğitime yöneliktir.² Teknoloji uzmanlarına ve özellikle yüksek düzey teknoloji uzmanlarına olan talep son derece az olduğu için üç eksen boyunca "yoğun" bir sistem gerekmemektedir. Ekonomi üç eksen boyunca daha çok entegre olana kadar ve önemli ölçüde ve sürdürülebilir bir ekonomik büyüme elde edene kadar, orta öğretime yapılacak yatırımlar düşük etkin talebi yansıtacak şekilde kısıtlı olacaktır. Bir ülkenin içinde faktör güdümlü ekonomi değil ama geçim ekonomileri olan alt bölgeler bulunabilir.

2. *Yatırım güdümlü ekonomide*, standart ürün ve hizmetlerin üretimindeki verimlilik, rekabet avantajının hakim kaynağını oluşturur. Etkin bir altyapı için yapılacak yoğun yatırım, iş dünyasına dost bir hükümet yönetimi ile güçlü yatırım teşvikleri ve sermayeye erişim imkanı, verimlilikte önemli gelişmelere yol açar. İmal edilen ürünler ve hizmetler daha teferruatlı olmaya başlar, ancak halen teknoloji ve tasarımlar ağırlıklı olarak yurtdışından gelmektedir. Teknolojiye erişim lisans alma, ortak girişimler, doğrudan yabancı yatırımlar ve taklit yolu ile gerçekleşmektedir. Ancak, bu aşamada olan ülkeler sadece yabancı teknolojiyi özümsemekle kalmayıp, bunları iyileştirmek için kapasite geliştirmektedirler. Şirketler, çeşitli orijinal ekipman üreticisi (OEM) müşterilerine ve kendi müşterilerine hizmet vermektedirler. Yatırım güdümlü bir ekonomi, üretim ve taşeronluk hizmetleri ihracına yoğunlaşmıştır. Mali krizlere ve sektöre özel dış talep şoklarına açıktır.

Burada üç eksen de daha kapsamlı ve yoğun olmaya başlamıştır ve ülke sadece bir alıcı olmaktan ziyade ağı yoğunluğuna katkıda bulunmaktadır. Ülke, küresel ihracat güdümlü ekonominin görünür bir ortağıdır. Buna ilaveten, bu ülkelerden bazıları, küresel eksende rekabet gücü olan yenilikçi gruplara sahip olabilirler.

Üç eksen boyunca yer alan bu zenginleştirilmiş politik ekonomik bağlantılar, daha gelişmiş bir politik bürokratik sisteme olan etkin talebi de beraberlerinde getirirler ve bu durum kamu sektöründe ve özel sektörde artan eğitim yatırımları ile desteklenir. Bu aşamada daha iyi eğitim ve daha iyi öğrenim görmüş vatandaşlara olan ihtiyaç gittikçe artmaktadır.

Eğitim için gittikçe artan talep, kamu sektörünün ve özel sektörün orta öğretim kümesinin önemini anlamalarını sağlar. Büyüyen endüstriler ve firmalar daha kaliteli işgücüne ihtiyaç duyarlar ve ülkenin politik süreci daha iyi bilgilendirilmiş ve katılımcı vatandaşlar gerektirir. Bu aşamada özel sektörde verilen eğitimin hacmi önem taşır. Yerel ikincil küme, kamu ve özel sektörde daha etkin ve entegre hale gelir. Zor olan husus, ikincil kümenin ve politik ekonomi ile bağlantılarının zenginleştirilmesini hızlandırmaktır. Ulusal hükümet tarafından bu çabaya verilen öncelik, işletmelerin etkin talepleri ve ebeveynlerin etkin talepleri birlikte hareket etmek suretiyle bu zorlukla başa çıkacak olan kaynak akışını temelden tespit edecek olan üç güçtür.

Yatırım güdümlü ekonomiler, Porter'in tanımladığı tüm özellikleri karşılayan tam yatırım güdümlü ekonomiler (FIDE'ler) ve FIDE kriterlerini tam olarak karşılamayan ancak üretim yapan ve faktör güdümlü ekonomi statüsünün ötesine geçen kısmi yatırım güdümlü ekonomiler (PIDE'ler) şeklinde alt bölümlere ayrılabilirler. Farklılıklar, PIDE'nin ithal sermayeyi uyarılma ve geliştirme konusunda kapasitesinin ve yeteneğinin olmaması veya çok kısıtlı olması ve bazı durumlarda faktör güdümlü ekonomik modelin ısrarlı çekiş gücünde yatmaktadır.

Tablo 4.1'de Porter'in çerçevesinin uygulanması ve detaylandırılması suretiyle elde edilebilecek ince ayırım gösterilmiştir. Örneğin, orta öğretim reform programlarının potansiyelini değerlendirirken Kenya ve Burkino Faso'yu aynı gruba koymanın (gelire göre yapılan geleneksel sınıflandırmada olduğu gibi) çok az yararı olacaktır. Sınıflandırma bilimi, benzer ülkelerden elde edilen deneyimlerin orta öğretim reformu için harcanan benzer çabalar sırasında dikkate alınmasını sağlama konusunda yararlı olabilir. Son olarak, daha gelişmiş olan bu yöntem ülkeleri bölgesel yakınlıklarını esas alarak türdeşleştirme (homojenize etme) eğilimini belirlemeye yardımcı olur.

3. Yenilikçi güdümlü ekonomide, yeni ürünlerin ve hizmetlerin küresel teknolojinin sınırlarında ve en gelişmiş yöntemlerle üretilmesi yeteneği rekabet avantajının hakim kaynağıdır. Ulusal iş çevresi, tüm alanlarda güçlü olma ve derin kümelerin varlığı ile nitelenir. Yenilikleri destekleyen kuruluşlar ve teşvikler çok iyi gelişmiştir. Şirketler genelde küresel kapsamı olan kendilerine özgü stratejiler uygulayarak rekabet ederler. Bu tür bir ekonomideki hizmet payı çok yüksektir ve harici şoklarla yüz yüze gelmeye karşı esneklik.

Tablo 4.1 Ekonomik Durum uyarınca Sınıflandırma ile Özümseyici ve Yaratıcı Kapasitenin Gösterilmesi

Geleneksel ekonomik sınıflandırma	Geçim ekonomisi ^a	Faktör güdümlü ekonomi	Kısmi Yatırım güdümlü ekonomi	Tam Yatırım güdümlü ekonomi
Geçiş ekonomisi	Arnavutluk	Moldova	Estonya	Polonya
Yoksul ekonomi	Benin, Burkina Faso, Çad, Gine, Somali	Gana, Mali, Mozambik, Nijerya, Tanzanya, Uganda Zambiya	Fildişi Sahilleri, Kenya Senegal	Botswana Mauritius Güney Afrika

Kaynaklar: Welsh 2003; yazarların derlemesi

a.geçim ekonomileri, faktör güdümlü ekonomi kategorisinin dışında kalır ve neredeyse tamamı bütünüyle aile tüketimine ve küçük yerel pazara yöneliktir. Bu ekonomiler yalnızca önemli bir ikinci bölümü dahi içermeyen temel eğitime yönelmişlerdir. Herhangi bir başarılı eğitim yatırımı seviyesi elde edebilmeleri için yoğun yardıma ihtiyaçları olacaktır. Bu ekonomilerin odak noktaları muhtemelen 9. sınıfa kadar uzanan temel eğitim olacaktır.

Orta Öğretime Porter Modelini Uygulama

Bu bölümdeki tablolar, Porter'in sunduğu çerçevenin, ülkelerin uygun ve yüksek kaliteli orta öğretim sağlamak amacıyla orta öğretim sistemlerini değiştirirken karşılaşılabilecekleri politika sorunlarını anlamalarına nasıl yardımcı olabileceğini göstermektedir. Faktör güdümlü ve yatırım güdümlü ekonomiler bazı detaylarıyla anlatılmaktadır. Tümünden böyle diğer kategorilerde yer alan ülkeler ile aynı orta öğretim seçenekleriyle karşılaşmayacak olan yüksek gelir ekonomileri olduğundan yenilikçi güdümlü ekonomiler burada ele alınmamıştır.

Faktör güdümlü ekonomiler (tablo 4.2), Tüm Hedefler için Amaçlanan Eğitimi sağlamada genellikle başarısız olmuşlardır. Çoğu durumda, başarı iddiaları, buldukları zeminde ikna edici kanıtlarla desteklenmemiştir. Örneğin, Alt Sahra Afrika ülkelerinin çoğunda, çocuklar teçhizatları, mobilyaları veya malzemeleri olmayan okullara gitmektedirler. Genelde sorun öğrencilerin okulu terk etmelerinden ziyade, öğretmen yokluğundan kaynaklanmaktadır. Yetersiz kapsama ve erişim, sömürgecilik ve seçkinlik ile ilgili tarihsel ivme nedeniyle müfredatın yetersiz oluşu ve kötü yönetimden dolayı bu koşullarda orta öğretim sorunlu olmaktadır. Çoğu zaman yardım kurumları arasındaki açıktan açığa kasten yapılan rekabet, durumu daha da kötüleştirmektedir. Ticari mal talebinin yüksek olduğu zamanlarda, bu ülkeler başarılı gibi görünebilirler, ancak temelde bu durumun sürdürülebilirliği yoktur.

Kısmi yatırım güdümlü ekonomi (tablo 4.3) bir dönüşüm aşaması olup, bir ülke buradan ya tam yatırım ekonomisi statüsüne (tablo 4.4) geçer, ya da faktör güdümlü ekonomi statüsüne geri döner. Eğer ülke geri dönüş yaparsa, tablo 4.2'de özetlenen şartlara tabi olacaktır.³ Ülke ilerleme kaydettiği takdirde büyük bir ihtimalle bir kısmi yatırım güdümlü ekonominin belirleyici özelliklerini üstlenecektir.

Tablo 4.2 Faktör GÜdümlü Ekonomilerde Orta Öğretim Arz ve Talebi

<i>Ekonominin Özellikleri</i>	<i>Orta Öğretim Arzı</i>	<i>Orta Öğretim Talebi</i>
<p>(<i>Örnekler:</i> Afganistan, Bolivya, Gana, Nepal, Nijerya, Paraguay, Zambiya)</p> <p>Ham maddelere bağımlı, maden İhracatı, Sermaye ithalatı ve kentsel seçkin kesim için lüks mal ithalatı.</p> <p><i>Sosyal sermaye</i> yapısı ve içeriği: alt milliyetler, kabile ve aile, otoriter-himayeci. Geleneksel ilişkileri sürdürdüğü ve hareketliliği azalttığı için bu ortamda sosyal sermaye muhtemelen değişim için bir engel teşkil ediyor.</p> <p><i>İnsan sermayesi:</i> resmi olmayan şekilde aktarılıyor-sözel-deneyimsel, tutucu-düzene bağılı iletim sistemi.</p> <p><i>Maddi sermaye:</i> geleneksel tarım artı fiziki mahsulün ihracı veya maden İthalı ve sınırlı işletme sermayesi. Lüks mallar sermayesi.</p> <p><i>Eğitim:</i> Düşük kalite eğitim kümesi kaliteli eğitim verilmesini engelliyor</p>	<p>Toplamda düşük arz.</p> <p>Her türlü sermaye düşük seviyede.</p> <p>Herkes için eğitim sağlanmasında başarısız.</p> <p>Yetersiz sayıda temel eğitim okulu stoku zayıf temel eğitim altyapısı.</p> <p>Düşük orta okul ve altyapı stoku.</p> <p>Orta öğretime seçkinlerin katılımı; erkek önyargılı</p> <p>Eğitim ile ilgili kanunu pek önemsemeyen Zayıf eğitim yönetişimi yapısı.</p> <p>Bakanlıkların yönetim ve performanstan ziyade bürokrasi ve kontrol ile ilgilenmesi.</p> <p>Yerel hükümetin bağılılığı ve kapasitesi düşük; insan kaynakları geliştirmesi ve sosyal sermayeye yatırım yapılmıyor.</p> <p>Zayıf vergi sistemi ve gelir tabanı.</p>	<p>Toplamda düşük talep</p> <p>Aşağıdaki nedenlerden dolayı düşük etkin talep</p> <p>Düşük ekonomik performans ve yoksullar için eğitim yatırımlarının geri dönüşünde azalma.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Düşük nakit gelir düzeyleri ve iş fırsatlarının olmayışı ile bir aradaki verimsiz veya yozlaşmış ürün kooperatifleri • Sınırlı erişim sınırlı ve düşük temel eğitim tamamlama oranları • Yoksullar ve özellikle yoksul kadınlar için yetersiz eğitim ve sağlık hizmetleri • Kızların orta öğretim görmesi kısıtlı olup bu durum annenin çocuklarını motive edip yönlendirmesini olumsuz etkiliyor • Hükümet stratejisini destekleyen entegre program dizileri yerine yardım kuruluşları tarafından savunulan ve desteklenen rekabetçi temel eğitim programları.

Kaynak: Yazarların derlemesi, 2004.

Tablo 4.3 Kısmi Yatırım GÜdümlü Ekonomilerinde Orta Öğretim Arz ve Talebi

<i>Ekonominin Özellikleri</i>	<i>Orta Öğretim Arzı</i>	<i>Orta Öğretim Talebi</i>
<p>(<i>Örnekler:</i> Bangladeş, Bulgaristan, Hırvatistan Ekvator, Guatemala, Honduras, Kenya, Pakistan, Romanya, Tacikistan)</p> <p>Geçiş döneminde geriye dönüşüm veya ilerleme olabilir. Yatırım güdümlü ekonomik faaliyet alanları az.. Bazı geçiş ekonomileri faktör güdümlü ekonomi statüsüne geri dönebilir.</p> <p><i>Sosyal sermaye</i> yapısı ve içeriği: Halen emekleme döneminde olan epey zayıf temsili hükümetler ile çoğunlukla ulusal.</p> <p><i>İnsan sermayesi:</i> resmi sistemler aracılığı ile aktarılıyor; okur yazarlığa gittikçe artan biçimde değer verilmekte.</p> <p><i>Maddi sermaye:</i> yerel pazar için Üretim yapmaya yöneliyor. Oluşumu dışarıdan getirilen temel teknolojilere dayanıyor.</p> <p><i>Eğitim:</i> düşük kalitede, eğitim kümesi erişimi desteklemekte.</p>	<p>Artan Orta öğretim okulları stoku.</p> <p>Öğretmen yetiştirme enstitüleri halen geleneksel. Genelde sivil toplum örgütleri aracılığı ile Yavaş bir şekilde artan okul dışı öğrenme ve deneyim fırsatları.</p> <p>Öğrenim altyapısının yavaş gelişimi.</p> <p>Bilgi ve iletişim teknolojilerine daha çok ancak kısıtlı erişim.</p> <p>Eğitim ile ilgili kanunu pek önemsemeyen Zayıf eğitim yönetimi yapısı.</p> <p>Bakanlıklar esas olarak bürokrasi ve kontrol ile ilgileniyorlar, ancak bazı departmanlar küçük sorumluluk taşıyan küçük girişimler başlatarak yenilik getiriyorlar.</p> <p>Eğitim bürokrasisinde insan kaynakları geliştirmesi ve sosyal sermayeye az yatırım yapıyor.</p> <p>Vergi sistemi düzelmekte, ancak halen büyük oranda Merkezileşmiş durumda.</p>	<p>Orta öğretim için etkin talep sabit veya azalmakta.</p> <p>Sabit talep aşağıda belirtilenlere atfedilebilir</p> <ul style="list-style-type: none"> • Doğrudan yabancı yatırımların yavaş büyümesi • Hızlı Kentleşme <p>Etkin talep düşmesi aşağıda belirtilenlere atfedilebilir</p> <ul style="list-style-type: none"> • Demografik çöküş • Gençlerin göçü • Ekonomik çöküş, faktör güdümlü ekonomik duruma geri dönüş.

Kaynak: Yazarların derlemesi, 2004.

Tablo 4.4 Tam Yatırım GÜdümlü Ekonomilerinde Orta Öğretim Arz ve Talebi

<i>Ekonominin Özellikleri</i>	<i>Orta Öğretim Arzı</i>	<i>Orta Öğretim Talebi</i>
<p>(<i>Örnekler:</i> Güney Doğu Asya, Şili, Estonya, Macaristan, Hindistan, Meksika, Polonya, Slovenya, Güney Afrika)</p> <p><i>Sosyal sermaye</i> yapısı ve içeriği: gittikçe artan bir biçimde ulusal ve çoğunlukla bölgesel. Bazı durumlarda otoriter-koruyucu sistemler halen devam etmekle birlikte, etkin yönetim gittikçe artan bir biçimde kabul görmektedir. Bu ortamda sosyal sermaye modernliğe ve daha fazla hareketliliğe önem verdiği için bir değişim gerçekleştiricisidir.</p> <p><i>İnsan sermayesi:</i> resmi sistemler aracılığı ile aktarılır; temel eğitime gittikçe daha fazla değer verilmektedir.</p> <p><i>Maddi sermaye:</i> ithal imalat ve maden iç ve dış piyasalar için üretim; maddi sermaye yeni ürünlere uyarlanmaktadır.</p> <p><i>Eğitim:</i> kaliteyi artırmak, kalite sağlanmasını desteklemek için kümelerin geliştirilmesi.</p>	<p>Özel ve resmi orta okul stoklarının artmakta oluşu.</p> <p>Artan okul dışı öğrenim ve deneyim fırsatları (ekonomik ve sosyal kurumsal insan kaynakları geliştirme) ve öğrenme altyapısının genişletilmesi.</p> <p>Bilgi ve iletişim teknolojilerine daha fazla erişim.</p> <p>İstikrarlı temsili hükümetlerde artış.</p> <p>Hindistan yazılım endüstrisi gibi, ortaya çıkan yatırım güdümlü faaliyet alanları.</p> <p>Eğitim ile ilgili kanunu önemseyen Daha güçlü eğitim yönetimi yapısı.</p> <p>Bakanlıklar performansla gittikçe daha fazla ilgilenmekte; yerel yönetime daha fazla rol düşmekte.</p> <p>Eğitim bürokrasisinde İnsan kaynaklarını geliştirmeye ve sosyal sermayeye gittikçe artan yatırım.</p> <p>Bazı durumlarda merkezi olmayan daha güçlü vergi sistemi ve gelir tabanı.</p>	<p>Aşağıdaki nedenlerden dolayı artan etkin orta öğretim talebi.</p> <ul style="list-style-type: none"> • ilköğretim yatırımları ile kıyaslandığında orta öğretim yatırımlarının daha yüksek getirisi • temel eğitimde yatırımların azalan verimi • doğrudan yabancı yatırımların seviyelerinde artışın ücret ekonomisini genişletmesi • büyüyen ekonomide artmakta olan fırsat farklılaşması • Hızlı kentleşme • Kitlesel ve, neredeyse evrensel olan temel eğitim • yüksek öğrenime nispeten daha fazla erişim • Kadınların orta öğretim görmelerinin artması annelerin çocuklarını motive etme ve yönlendirme kapasitesi üzerinde olumlu etki yapmakta • Yoksullara ve özellikle yoksul bayanlara daha iyi eğitim ve sağlık hizmetleri.

Kaynak: Yazarın derlemesi, 2004.

Bu süreçte ilk olarak standart hizmet ve ürünler için ithalatın ikamesine olan ihtiyacın teşhisi gelmektedir. Bu durum, başta temel elektrik ve nakliye - daha iyi yollar ve güvenilir elektrik temini ile kısıtlı olmak üzere, altyapının ciddi bir biçimde geliştirilmesine ve iyileştirilmesine ihtiyaç duyulduğunun kabul edilmesini gerektirmektedir. Bunun ardından bir reform hareketi ivme kazanmaya başlar. Ulusal yönetimde gerekli olan reformlar (kurumsal ve bürokratik) başlatılır ve engelleri kaldırmak, yeni yatırımlara teşvikler sağlamak ve yeni eğitim girişimlerinin yapılmasını sağlamak üzere yasal çerçeve elden geçirilir. Yurt içinde gerekli bilgi birikiminin olmaması nedeniyle, yönetim ve yasal reform çerçevelerinin uluslar arası kuruluşlar tarafından desteklenmesi gereklidir. Burada geçerli olan kritik bir husus, ekonomik açıdan egemen olan, yerel ve uluslar arası seviyelerde önemli bağlantıları olan yerli veya yabancı bir azınlığın varlığıdır. Böyle bir azınlığın varlığı, daha sonra ekonomi FIDE seviyesine ulaştığında politik istikrarsızlık yaratma riski taşımaya rağmen, ülkenin evrimini hızlandırabilir. Ekonomik açıdan önemli olan bu azınlık örnekleri, Doğu Afrika'da bulunan Hintliler, Batı Afrika'da bulunan Lübnanlılar, Güney Doğu Asya'da bulunan Çinliler, Moldova'da bulunan Ruslar ve Latin Amerika'da bulunan Avrupalılardır (Bacevich 2002; Chua 2002). Bu aşamada PIDE ülkesi, ithalat ikamesi için yabancı teknolojiyi özümsemek üzere ilk adımını atmaktadır.

Önemli olan bir husus, PIDE etabına geçiş evriminin ülke içinde eşit olmayan bir şekilde dağılabileceğinin anlaşılmasıdır. Başlangıçta kentsel merkezli olacak ve özellikle başkentte yoğunlaşacaktır. Genel bir kural olarak, PIDE statüsüne geçişe örnek teşkil eden temel hareket, yönetmelik ve lisans verme yoluyla gerçekleşen merkezi bürokratik kontrolden, daha şeffaf olan bir kurumsal çerçeve ile desteklenen ve daha açık olan bir yasal ilişki sistemine geçiştir. Genelde PIDE aşaması, öncelikle ekonomik amaçlar tarafından yönlendirilen reformlar ve yatırım programları ile tanımlanmaktadır.

Son olarak, PIDE ülkelerinin ulusal düzey dışındaki bağlantıları kısıtlıdır. Reformlar, kendilerini, altyapıların geliştirilmesi ile kentsel bölgelerde ekonomik fırsatların artmasından kaynaklanarak artan ulusal bağılıklarda hissettirirler. Ortaya çıkan bu bağıllığın kötü bir yanı, sosyal ilişkilerin aile, kabile ve diğer geleneksel bağılıkları aşacak biçimde yeniden şekillendirilmesini zorunlu kılmasıdır. Okulun ve özellikle orta öğretimin geleneksel ortam dışında yeni unsurlarla yüz yüze gelmeyi gerektirmesi nedeniyle eğitim bu bağlamda çok önemli bir rol oynar.

Bu çerçeve, orta öğretim sağlamanın değişimi ve gelişimi ile ilgili olan politikacıların, politikaları yapanların ve yöneticilerin ilgili zorluklar konusunda düşünmeleri için bir oluşum sağlamaktadır. İlk olarak, reform politikasının ve planlamasının temelini oluşturan ulusal ekonomik koşulların kabul edilmesi ve bunlara öncelik verilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. İkinci olarak, iç ve dış ekonomik kümelerin ve eğitim kümelerinin kapasite ve yeteneklerinin etkin bir biçimde değerlendirilmesi gerektiğine ve bunların etkileşimlerinin güçlendiğine dikkat çekmektedir. Üçüncü olarak, ulusal sistemlerin özümseme ve yenilikçi olma kapasiteleri konusunda gerçekçi olmak gerektiğini belirtmektedir. Eğitim politikaları ve planları, özümseme ve yenilikçi olma kapasite ve yeteneklerini verimli ve etkin bir şekilde artırmak için nelerin gerekli olacağına değinmelidir. Son olarak, anayasanın destekleyici ortamı, hukukun egemenliği, kurumsal çerçeve, bürokrasinin etkinliği ve sivil toplumun katılım kapasitesinin politika ve programların seçilmelerini ve oluşturulmalarını etkilediği kabul edilmelidir.

Sonuç

Gelişmekte olan ülkeler, toplumun ve ekonominin ihtiyaçlarına ve yeteneklerine cevap verebilen kitlesel orta öğretim sistemleri geliştirme konusunda çok büyük iç ve dış baskı altındadırlar. Nüfuslarının daha çok ve daha iyi eğitim için artan isteklerinin yanı sıra, ülkeler küresel bir ekonominin aktif ve üretken katılımcıları olma gereğine gecikmeksizin yanıt verme ve bu yanıtı sürdürme zorluğu ile karşı karşıyadırlar. Ülkenin küresel ekonomi ile olan ilişkileri gittikçe artan bir hızla geliştikçe, bu zorluğu yenmek için sürekli bir çaba gerekecektir. Ülkelerin çoğunun benzer zorluklarla karşı karşıya olmalarına rağmen, hepsine uyacak tek bir tane en iyi strateji veya politika yoktur. Özet olarak: benzer zorluklar, değişken gerçekler vardır.

Eğitim politikalarını yapanların, uygun genişleme ve kalite iyileştirilmesi için orta öğretim stratejileri ve politikaları tasarlarırken iki soruyu iyice tartmaları gerekmektedir: Yeni teknolojileri uygulama ve yeni bilgi ve ürün yaratmak için ülkenin özümseme ve yenilikçilik kapasitesi nedir? Ulusal ekonomi, ekonomik, politik-yasal ve yerel-bölgesel-küresel eksen boyunca, ne derecede entegre olmuştur? Eksenler arasındaki bağlar ne kadar geniş ve güçlü ise, iyi bir şekilde eğitilmiş vatandaşlara olan bağımlılık o denli fazla olacaktır. Daha güçlü bağlantılar daha fazla karmaşıklık yaratarak daha iyi eğitilmiş ve katılımcı vatandaşlar gerektirecektir.

Özümseme ve yenilikçi olma kapasiteleri açısından ekonomiler faktör güdümlü, yatırım güdümlü, veya yenilikçi güdümlü olarak sınıflandırılabilirler. Yerel-bölgesel-küresel eksen boyunca entegrasyon açısından, sadece alıcı olmaktan, ağı yoğunluğuna aktif olarak katkıda bulunanlar olmaya kadar uzanan kesintisiz bir bütün içinde yer alabilirler. Eksen üzerindeki bağlantılar arttıkça, ağa daha fazla eğitim ve öğretim görmüş vatandaşlar vasıtasıyla katkıda bulunabilmek amacıyla eğitime yapılacak yatırım ihtiyacı artacaktır. Gittikçe artan eğitim talebi, eğitimin diğer seviyeleri ve aynı zamanda iş gücü piyasaları ve politik sistemlerle sağlam geri ve ileri bağlantıları olan, güçlü ve iyi gelişmiş bir orta öğretim kümesine sahip olmanın öneminin anlaşılmasını sağlayacaktır.

Bu bölümde sunulan çerçeve, kendi bünyelerinde oluşturulmuş orta öğretim stratejileri ve politikalarını geliştirmenin ülkeler için ne denli önemli olduğunu göstermektedir. Eğitim politikalarını yapanlar dışarıdan ithal edilen çözümlerin genelde ülkelerinde uygulanabileceği düşüncesine kapılmamalıdır. Belirgin ülke ortamında ihtiyaç duyulan orta öğretim reformunun türünü tanımlamaya ve hedefi daha iyi belirlemeye önem verilmelidir. Uygun çözümlerin tasarımı, çeşitli bilim dallarından profesyonellerin ve uzmanların ortak çabalarını gerektiren görevler olan politik araştırma ve değerlendirmeler sonucunda elde edilecek somut bilgilere dayanmalıdır.

Notlar

1. "Bir ülkenin yenilikçi performansının geneline katkıda bulunan üç katkı sağlayıcı vardır: bir bütün olarak ekonomide yeniliği destekleyen ortak yenilikçi altyapı (örneğin, temel bilime yatırım); birbirlerine bağlı endüstrilerin belirli gruplarında yenilikleri destekleyen kümelere özgün koşullar (örneğin, otomotiv, bilgi teknolojisi); ve bunların arasındaki bağların gücü (örneğin, temel araştırmayı şirketlere bağlayabilme yeteneği ve genel teknoloji ve vasıflı personel havuzuna kurumsal çabaların katkısı)" (Porter ve Stern 1999, 5).

2. İş literatüründe *Kümelere*, belli bir alanda bulunan, ortak ve tamamlayıcı yönleri ile bağlantılı ve coğrafi açıdan yakın olan birbirine bağlı şirketler, tedarikçiler, hizmet sağlayıcılar ve ortak kuruluşlardır. Küme endüstrileri, kendilerini ekonominin geri kalan diğer kısmına bağlayan akıştan daha güçlü olan bir mal ve hizmet akışı vasıtasıyla birbirlerine coğrafik açıdan bağlıdır (Porter 1998a). Orta öğretime uygulandığında bu kavram, yanıt verici ve yüksek kaliteli kitlesel eğitimin etkin bir biçimde sağlanmasını destekleyen bir eğitim kurumları ağı anlamına gelmektedir. Bu ağ, belirli bir bölgede eğitim hizmetlerinin sağlanması ile ilişkili olan ve aralarında ilk ve orta okulların, üniversitelerin ve öğretmen eğitim enstitülerinin, yerel (ve ulusal) bürokrasilerin özel sektör işletmelerinin ve eğitim sistemlerinin ve meslek kuruluşlarının, sendikaların ve kentsel örgütlerin yer aldığı tüm değerler zincirini kapsar.

3. Arnavutluk, Ermenistan, Gürcistan, Kırgız Cumhuriyeti, Moldova, Moğolistan, ve Tacikistan, faktör güdümlü ekonomi statüsüne geri dönüş tehlikesi yaşayan ülkeler olarak görülebilir.